

KA STAIL

U

H. WARMPHAIGN STEN

M.B. JYRWA

KA STAIL

U

H. WARMPHAIGN STEN

M.B. JYRWA

Ia ka hok longtraï la tyngkai Sien Shon Banyngkong 2001: 500
La pynbit pynbiang ha Mang Computers, Nongthymmai, Shillong-14.

Ka Maitphang

Kane ka long ka jingbishar bniah ka ba ar ia kaba i Dr. M.B.Jyrwa i la ai halor ka poim ba radbah jong u H.W.Sten *Ka Burom Ba La Jah*. Da kaba i la ai ia kane ka jingtrei ka ba-ar, i nongthoh i la pyndep ia kawei na ki ar tylli ki bynta kiba donkam eh ha ka ban bishar ia kano kano ka poim. Hood, ka jingbishar ia ki phang kiba u myllung u la jied ban tai ha ka poim jong u ka long ka ba kham tynrai bad ka ba kham shongpdeng ban thew ban woh ia ka dor jong ka jingtrei jong u. Hynrei ka long ruh ka kamram jong u ne ka kritik ban plaid de ia kane kawei ka bynta jong ka poitri bad kata ka long ban bishar halor ki buit-thaw ia kiba u myllung u la jied kyrpang ban pynpaw pyrthei ia ki symboh jingmut kiba u la bsut ha ki phang jong ka poim. Haduh mynta hi, kiba bun na ki kritik halor ka poitri ki kham ñaid kiar na kane ka bynta ka ba ar. Don pat kiba shu bynrap ia ka jingbishar halor ki buit-thaw khyndiat khyngoit hadien ba la tai bniah ia ki phang kiba don ha ka poim. Nga ngeit, namarkata, ba kane ka jingtrei kan long kaba myntoi shibun eh khamtam ia ki nongpule bad ki 'riewwad jingtip halor ka poitri.

Haba phai sha ki sker ki ba don ha kane ka kot, i nongthoh i la pharia ia ki buit-thaw ba kongsan jong kane ka poim ha ki hynriew tylli ki mat. Ka buit-thaw ka ba nyngkong eh ka ba i la jied ban bishar ka long ka *allusion* ia ka ba i la jer kyrteng Khasi "Ki Ksai Na Wei". Nangta la pynbud sa ki *imagery* ia kiba i la khot da "Ki Dur Shon Jingmut" ha ka ba i la bishar ia ki *image* ki ba thew ia ka bor iohi, bor iohsngew, bor sma, bor mad, bor jingtba ryngkat ruh bad ka bor tip bad bor khiih. Hangne la kynthup ruh ia ka jingbatai halor ka *metaphor*, ka *simile*, ka *symbol*, ka *synecdoche* bad ka *metonymy*. Ha ka lynnong ka ba i la ai kyrteng "Ki Jnit Ki Jnat", i nongthoh i la batai ia ki sawa sur (musical devices) ba kyrpang jong ka poitri kum ka *alliteration* bad *onomatopoeia* ryngkat ruh ia ki buit-thaw kum ka *ambiguity*, ka *climax*, ka *anti-climax* ka *anti-thesis*, ka *epigram*, ka *euphemism*, ka *hyperbole*, ka *irony* bad ka *sarcasm*. Ka lynnong ka ba i la ai kyrteng "Ka Buit Pynkren Briew" (Personification) kam shym kut tang ha ka ban bishar ia ka buit pynkren briew, hynrei i nongthoh i la batai bniah bha ia ka jingpynlong doh pynlong snam, jingai rong ai rup, ai jingim jong u myllung ia ki tyngshop ki puron jong u, khamtam eh ia kito kiba ju don

tang ha ka bor pyrkhath bor sngewthuh jong u briew kum ka Pap, ka Lei Kynmaw Tymfang bad kiwei de. I nongthoh i la mang kyrpang ia kawei ka lynnong tang ban bishar bniah ia ka rukom pyndonkam jong u H.W.Sten ia ki kyntien bad ia ka Ktien ha ka poim jong u. I la bishar khamtam eh ia ki kyntien ba la shu khñiot lang kum "bu" ("ba" bad "u"), ki 'tienkynnoh kum "ñier" (na "u ñiut u ñier), ki kyntien thawnang kum "laisap", "khu ksuid" bad "phohbha", ki kyntien biria kum "kan jakoid de" bad ki kyntien shim kylliang kum *bahut atcha*. Khatduh eh, i nongthoh i la bishar ruh ia ka dur ka dar (form) jong ka poim bad i la tynjuh bha ia ka lada ka la kot ne em sha ka kyrdan epik. Ka jingpynkut nia jong i halor kane ka mat ka long ba kane ka poim ka dei ka jingpyrshang "ka ba khraw bad ba ka long ruh ka thylleng epik kaba nyngkong eh ha ka ri". Kane ka poim ka long shisha ka jingpyrshang halor ka epik thoh, hynrei ka long ka ba donkam ban mih ki 'riewwad jingtip pat halor ki epik kren (oral epic), la ki don ne em ha ka jaitbynriew jong ngi.

Khatduh eh, nga ai khublei ia i nongthoh na ka bynta kane ka jingtrei ka ba dondor kaba i la pynnoh synñiang sha ka thup *literary criticism* jong ka litereshor Khasi. Nga pynshur khamtam eh ba in nang ai shuh shuh ki kyrteng ki ba ia dei dur ha ka litereshor (literary terms) ha ka Ktien la jong ban nang pynriewspah ia ka litereshor Khasi.

To U Blei Un kyrkhu bad ai bor ia i nongthoh ba in nang iaid shaphang shuh shuh ban pynroi ia la ka thoh ka tar.

Dated Shillong
The 25th May, 2001.

Dr. B.War
Head, Khasi Dept.,
NEHU, Shillong.

Ha Ki Nongpule

Ka *Burom Ba La Jah* ka dei ka poitri kaba jrong tam ha ka litereshor Khasi. Ka jingjrong jong ka ka ai lad ia u nongthoh ban bsuh shibun ki jingmut jingpyrkhat ia kiba un ym lah ban leh kumta ha kano kano kawei pat ka poitri kaba kham lyngkot. Kaba sngewtynnad haba pule bha ia kane ka poitri ka long ba hangne ngi ioihi ia ki jingmut jingpyrkhat ym ha ka jinglong lyngkhot lyngkhot hynrei ha ka jinglong ba iaineh bad ba tylli bha mlun kumta ba ki nongpule kin ym lah kiar satia na ki. Ka bor ban pynkhih ia ka mut ka pyrkhath ki nongpule ruh ka don bha ha ka. Ia kane u nongthoh u la lah ban leh da kaba u la pyndonkam ia ka buit thaw kaba tynrai na lade u da pyniakhleh ia ka bad kito kiba u la nang na kiwei.

Ban tai ia ka buit thaw jong une u nongthoh kam shym la long kaba suk ia nga. Ka la shim shibun ka por bad nga la dei ban pule bunsien bha ia kane ka poitri khnang ban lap ia kine khyndiat kiba nga la lum lang ha kane ka kot. Ha ka jingshisha ngam sngewnud ban ong ba nga la lah ban tai lut ia kaba donkam ha ka jingiadei bad ka stail une u nongthoh. Ki don bun kiei kiei kiba ha lade hi nga sngewthuh ba ki dei ka bynta ka stail hynrei kiba ngam shym la lah ban buh beit lang hangne. Ka buit tynsat, ka buit tyngngian ia ki jingmut jingpyrkhat kiba kane ka poitri ka pynpaw ka long shisha kaba khraw, bad ngi lah ban mad bad sngewthuh ia ki katba ngi nang iai pule ia ka.

Nga kheiñ ba kane ka jingpyrshang jong nga ka long tang ka jingplaid lynti ia ki kritik bad nongwad bniah kiba hadien jong nga ki ban dang thir ia ka la na ka liang ka stail ne na ka liang ka khubor. Ki nongpule kiba kwah ban pule bishar ia kane ka poitri kim dei ban pyrkhath ba ki katto katne tylli ki kot kiba la mih halor jong ka ki khang lad ia ki na kaba leh kumta. Lada kin mih ki kritik hadien ki ban lap ba ki nia ki jutang kiba nga la sei ha kane ka kot ki dang donkam ia kaban pyndap shuh, kata kan pynhun shibun eh ia nga. Ngan sngewnguh shibun lada don na pdeng ki nongpule ia kane ka kot kiba kloi ban kdew ia kano kano ka bynta kaba ki sngew da kumwei pat.

Nga pynpaw ia ka jingsngewnguh kaba khraw ia i Dr.B.War na ka bynta ka jingpyllait por khnang jong i ban pule ia ka manuscript bad ban ai ruh ka jingkyntoh kaba myntoi eh

halor kane ka jingpyrshang jong nga.

Nga kynmaw burom ha ka rukom kaba kyrpang eh ia i Prof H.W. Sten, wat la im don shuh bad ngi, namar ba im shym la bynnud ban ai ha nga ki jubab ia ki jingkylli kiba la mih na ka text. Ka jingioh ban ia syllok bad i ha ki bynta kiba pher ka la iarap ia nga ban sngewthuh bha ia kane ka poitri.

Ka jingsngewnguh ka leit sha baroh ki dkhot ka iing ka sem jong nga kiba la ai ka jingkyrshan bad ka jingpynshlur ia nga khamtam eh ha ki por ba ka jingsngewlwait ka thap thap tylllep sha ka ban iehnoh ia ka jingtrei. Nga sngewnguh ia u khun jong nga u Andrew uba la buh ia ka MSS ha ka dur ka kot. Khatduh ka jingsngewnguh kaba ha khlieh tam ka long ia u Blei bad u Trai jong nga u Jisu Khrist uba long u Nongpynshait bor ba ha khlieh tam ha ka jingim bad jingtrei jong nga.

Ha-Sharing Cottage,
April 2001.

M.B. Jyrwa

Ki Sker

1. Ka Maitphang	i
2. Ha Ki Nongpule	iii
3. Kaei Ka Stail?	1
Kaei Ka Stail?	1
I Symbol Pyrkhat Ha Ka Burom Ba La Jah	5
Ka Saiñ Dur Ia I Symbol Pyrkhat	9
Ka Jingsdang	11
Ka Jingkut Jong Kawei Pa Kawei Ka Kitab	12
Ka Jingthir Nia	13
Ka Blank Verse	14
4. Ki Ksai Na Wei	15
Ka Burom Ba La Jah Ha Ka	
Jingiadei Bad Kiwei Pat Ki Kot	18
5. Ki Dur Shon Jingmut	30
Ka Metaphor	36
Ka Synecdoche	38
Ka Metonymy	39
Ka Symbol	40
Ki Dur Shon Jingmut, Metaphor, Simile	
Bad Shin	41
6. Ki Jnit Ki Jnat	50
Ka Alliteration	50
Ka Ambiquity	51
Ka Anticlimax	54
Ka Antithesis	55
Ka Apostrophe	57
Ka Apotheosis	57
Ka Climax	58
Ka Epigram, ka Euphemism, ka Hyperbole,	
ka Irony bad Sarcasm	59
Ka Onomatopoeia	60

7. Ka Buit Pynkren Briew	62
U Ren	63
U Ileit Paidbah	76
8. Ka Stail Tynrai U H.Warmphaign Sten	90
Ki Kyntien Kren Kum Kyntien Thoh	90
Ki Kyntien Pynap	91
Ki Kyntien Pynwan-Ki Kyntien Thawnang	95
Ki Kyntien Biria-Ki Kyntien Shim Kylliang	96
9. Ki Snap Ka Epik	98
10. Ka Nongrim Poitri U H.Warmphaign Sten	107
11. Ki Kot Ba La Pyndonkam	110-112
12. Ki Jingdew Kat Kum Ki Phang	113-115

KI JNIT KI JNAT

Don bun ki jnit ki jnat kiba long ki bynta jong ka buit thaw kiba ki nongthoh poitri ki pyndonkam. *Ka Burom Ba La Jah* ka pyni ba u H. Warmphaign Sten u pyndon kam shibun ki lad ki lynti kum ki buit ban pynlong ia ka kumba ka long. Kine harum ki long katto katne ki buit thaw kiba ngi lah ban shem ha kane ka poitri. Ki nongwad bniah kiba nadien jong nga ki lah ban dang shem shuh sa kiwei. Lada ka long kumta, kata kan nang bha shuh shuh.

Ka Alliteration

Kane ka kren ia ka dustur buh ia ki kyntien ha kata ka rukom ba ki kyntien ha kajuh ka laiñ ki sdang da ujuh u konsonan eg. *leit law leit loit*. Ha kane ka poim ki nuksa ia kane ki bun bah. Ngan kdew tang katto katne.

Ngam treh hi ruh, nga thaid, nga sngew salia.

(II:676)

Ngi iohi ha kane ka nuksa ba u konsonan *ng* u sdang ia man la ka kynhun kren. To ngin ia peit sa kane kawei pat

Tang dei hawei ngan ang, ngan ktha ngan nguid.

(II:650)

Hangne pat ngi iohi ba ka alliteration kam dei shuh tang kumba la kdew haneng ba ia ujuh u konsonan la ban bunsien ha kajuh ka laiñ, hynrei ba la ban haduh laisien ia kajuh ka kyntien. Nalor kata u konsonan *ng* uba pynlong ia ka alliteration u don sa ha ka kyntien *tang* bad *nguid* ruh. Ka jingiaiban ia ujuh u konsonan kumne ka pyntuid bha ia ka sur sawa ha ka poim.

Katba dang kren ia ka alliteration ka bha ban kren artad ia ka assonance. *Ka assonance* ka dei ka jingpyndonkam ia ujuh u bowel ha ki kyntien kiba don ha kajuh ka laiñ.

*Ba ktah kitei la dei ban sei
Ka stæd ka tip; kæi, mynno hangno,
Kumno, man o, dan o, balei? Jubab
Hap ai ha para brieu la bha ne sniew.*

(V:120-3)

Ha kane ka nuksa ngi iohi ba don ka jingiaiban ia kijuh ki

sur sawa bowel bad dipthong. Ka jaka ba kine ki sur sawa ki don ruh ka long ha kaba pdeng bad kut ka kynnoh. Kaba kum kane ka jingbuh beit ia ki kyntien ka wan rah ia ka tara kawei ka kyntien bad kawei, kawei ka laiñ bad kawei, bad kane ka pynlong ba ki kyntien ha ka poim kin tuid sngewtynnad bha, kumta ba ngi lah ban ong ba kane ka long kawei na ki buit ban wan rah ia ka rhythm ne ka khriang kaba ia id bad tuid sngewtynnad bha.

Ki nuksa jong ka alliteration bad assonance ki bun haduh katta katta ha ki Kitab IV bad V. *Ka consonance* kaba mut ka jingpyndonkam ia kijuh ki konsonan ha ki kyntien ba marbud hynrei kiba don pat ki bowel kiba pher ki kham duna ha kane ka poim. Hynrei ia kaba don ki don hi. eg.

Ki khmat *pyllew pylhaw* ki paid baroh

(I:225)

Ki *khmat* ki *khmet* sha bneng, ki shkor kyndiang

(IV:10)

Ka Ambiguity

Kawei na ki dak kiba pynpaw ba ka poim kam long kaba tang shi sur hynrei kaba kyllaiñ ka long ka jingdon jong ki kyntien ne ki laiñ kiba don ar syrtap ki jingmut - kaba na sla bad kaba kham hapoh. Ban lap ia ka jingmut kaba hapoh, ki nongpule ki dei ban da sangeh shiphang ban da kyrtiang dien sha kita ki kyntien ne laiñ. Ynda haba ki la leh kumta bad ki la pyntrei kam ia ka bor jingmut jingpyrkhat jong ki khlem pep kin lap ba kata ka syrtap kaba hapoh ka ia dei bha bad ka jingkam kaba don ha ka poim.

Kawei na ki nuksa ia kane ka paw ha kine ki laiñ

*Ka LIM bad BRAI hangne ki shong ki sah
Kawei ka met, ar khlieh, saw kjat, saw kti
Tang kdew u Brai ka Lim ka bud suki*

(II: 693-5)

Ka jingmut kaba nalor ka long beit beit ka jingbatai shaphang kine ar ki ksuid kiba don kawei ka met, hynrei ar tylli ki khlieh, saw tylli ki kjat bad saw tylli ki kti. Kine ki ia don lang borabor. Namar ba ki don tang kawei ka met, ka Lim kam lah khlem da bud kat shaba kdew u Brai. Ha ki khana jong ki Greek don ki jingiathuh khana kiba syriem ia kane, kata ha ka jinglong khyllah kaba kumno re ha ka dur, bad ka met ka phad jong ki. Shim ia u Janus, une u don kawei ka met ar tylli ki dur khmat, kawei sha khmat bad kawei shadien. Ki mermaid ki don

kawei ka met kaba long shiteng kum ka briew shiteng pat kum ka dohkha.

Hynrei ka jingmut kaba ha ka syrtap kaba ar ka long ba ka Lim ka dei ka Klim. Ka jinglong kaba shisha jong ka ka long beit ban ia klim bad u Brai. Ka jingiaklim kan nym lait tang tang shu la don u Brai. Katei ka jingbatai haneng ka kdew ia kaba yn lap bad ithuh shai ba ka Klim kan don beit tang shu ai lad ia u Brai ban rung. Ha kiwei pat ki kyntien, ka Klim ka wan long wan jia na ka daw ka jingailad ia ka jingkwah brai. Hangno hangno haba don ka shongkha awria kita ki nong-iashongkha ki long: Ka Klim ha ka jinglong kawei ka met bad u Brai. La kren hangne ia ka dur bad jinglong ka Klim bad u Brai haba kine baroh ar ki iaid lang ban pyndep ia kata ka kam awria.

Kawei pat ka nuksa ka ambiguity ka long kane

Dohthli, dohkha, dohjei bad shersyngkai
Shajan kim nud ban tur sha krem ki rieh.
Ban peit lorni mano ban leit don por
Shaba iasum jhulum bad rang bad thei?
Bun sien ki ngam shapoh bad jlang ki jah
Aiu ki leh tang lei Mutdur ba tip;
Jaiñkup bakor kim tieng ioh rah ka Lyer.

(I: 355-61)

Ka dur kaba shi sur jong kitei ki laiñ ka long ba ha kata ka pung sum la ia sum jhulum bad kynthei bad shynrang. Ba ki la ia kynphlum kynphlam eh ki nongsum, ki dohthli, dohkha, dohjei bad shersyngkai baroh ki la ia phet rieh lut sha krem maw. Kine ki nongsum ki dei kiba lah bha ban kan mynsiem hapoh um. Namarkata ki ngam bunsien bunsien shapoh um bad ki jah ruh jlang jlang shata. Ki leh aiu hangta hapoh um te ym tip. Imat kumba kita ki nongsum kim da salia eh lada kumno re kumno ka lyer kan rong noh ia ki jaiñ jong ki kiba ki buh harud um.

Ka jingmut ba rieh kaba don ha kitei ki laiñ ka long ba ha katei ka pung sum la don ka jingiasum lyngkhuid kaba i khlem akor kat haduh ba ki jingthaw kiba don hapoh um kim nud shuh ban peit; ki la dei namarkata ban buhrieh ia lade sha krem maw kumba ka Sngi ruh ka la rieh sha Krem Lamet Krem Latang ha kata ka sngi ba u khunbynriew u la khet. Ym shym la ñiewtang aiu ki nongsum ki leh haba ki ngam jlang jlang shapoh um. Ka bor mutdur ka tip aiu ki leh bad lada yn kylli ha ka, ka lah ban iathuh shai kdar ia kata.

Sa kawei ka ambiguity kaba iadei hi bad ka jingleh awria ka paw ha kine ki laiñ:

ki sur puri ki mih

Mano jingmut bym khiih ban sngap jah thaid
U Ren, u Rih, ka Pap ki peit jawdud:

(II: 507-9)

Kane ka 'sur puri' kam shym shu mih ba ki puri ki kwah pynmih sur hynrei ka dei ka sur kaba kham pher kaba kito ki ksuid ha lewthala ki pynmih haba ki la ia phyrnop bha ia lade ha ka bam bad dih buaid ha kaba ka awria jawria ruh ka iaid ryngkat. Ia u Ren, u Rih, ka Pap bad ia kiwei ruh ki ksuid kita ki 'sur puri' ki pynkhih, ki pynkwah bad pynjawdud. U Ren ha kane ka kynti u wer ia u Jom ban ia shim bynta lem ha kata ka jingsngewtynnad bad jingkwah brai ka doh da kaba ong

"Ko Jom! ban lum kine baroh bad ngi,
Kum ki, bad ki, ngi dei ban long

(II: 510-1)

Ka jingmut ba ar syrtap hangne ka long ba kaei kaba ki ksuid ki leh hangne ka long kaba donbor ban ktah ia kiwei. Dei na kaba peit ia kaba leh kiwei bad sngap ia ki sur ba ki pynmih kita kiba leh ia kine ki kam ba ka pyrthei salonsar mynta ka ngat ha baroh ka jaid klim awria.

Ha ka Kitab V ha kaba u nongthoh u iathuh bniah ia ki jingjia ba pher ba pher kiba la jia ha ka Pyrthei, ka don kawei ka ambiguity kaba kdew ia ka jingkulmar bad jingdum kaba la tap matlah ia ki briew bad kaba la pynleh ia ki ia ki kam kiba kim nang shuh wat ban ai kyrteng. Kata ka ambiguity ka don ha kine ki laiñ.

Tang pah ki mrad bad siaw ki sim, suki
Jingshai bla rieh ka mih. "Ka Sngi, ka Sngi!"
Pyrta uwei, "Jingshai, jingshai!" Kham heh
Mynsiem kynthei khynnah kyndeh kyrbeh
Da kmen; hynrei kim lait ka kren ba khmat
Kam i hangno ki khun, hangno tymmen
Hapoh ba dum ki ktha katba ki ioh
At sa ka kpoh bad sngoh ka khlam ka ngoh.

(V: 229-36)

Lada yn bishar ia kine ki laiñ ha ka jingmut ba tang na sla ngi lah ban ong ba hangne la kdew sha kata ka por ha kaba ka Sngi kaba la rieh shipor ka la mih biang. Tang shu pah ki mrad, bad siaw ki sim bad khamtam tang shu kynih u syiar ka Sngi ka la mih. Tang mar shu mih, ka la don ka jingkmn kaba

khraw kat haduh ba don kiba la pyrta "Ka Sngi, Sngi!" Don pat kito kiba pyrta "Jingshai, Jingshai!" Hynrei ka jingkmn kam neh slem namar ba ha ka por katba dang dum ka la don ka jingnguid jingtktha kat ia kaba ioh kat haduh ba mynta ka la pang, ka la at sa ka kpoh ka snier bad kata ka jingpang ka la long ka khlam ka ngoh.

Hynrei ka jingmut kaba kham jylliew ka long ba haba ka 'Jingshai' ka wan ka pynpaw ia ki kam ba rieh baroh ba ki briew ki la leh. Te kumta la ka don ka jingkmn ba la shai, kata ba ka Sngi ka la wan phai pat sha u khunbynriew, pynban kata, ka jingkmn ka la long ia kaba la bud ryngkhi da ka jinglyngngoh bad jingkulmar. Ha ka jingdum ki briew kim shym kheiñ sang shuh ban leh ia ki kam khyllah ha ka ia dei kynthei shynrang, khlem kheiñ la bad ki tymmen briew ne ki khunlung khyannah, khlem kheiñ ruh wat la kita ki lah ban dei ki khun ka doh ka snam la jong hi ne ki khun kiwei. Kim kheiñ, kim salia ei ei ia ki jingmih na kita ki kam khyllah. La 'at ka kpoh,' kata, la armet kulmar ki kynthei na ki jingiadei ba sang ba ki briew ki leh haba ki la shong slem slem ha ka jingdum. Kane ka thew sha ka jinglong ba kulmar, ka jinglong ba la duh ia ka tipbriew tipblei, ka tipkur tipkha.

Ka poim hi kam ai lynti ia u nongthoh ban kren ia kine kiei kiei ha ka rukom kaba beit beit, hynrei lyngba ka ambiguity u la ioh ban pashat jingmut ba kiei kiei baroh ba ki briew ki leh ha ka liang ka jingpynbakla ia shongkha shongman ki long ki kam ksuid kam khrei suda.

Ka Anticlimax

Kane ka ia pyrshah bad ka climax. Ka climax ka long ka kliar duh ba la pynieng lyngba ki kyntien kiba ai lad ba ka jingong ne jingpyrkhat kan san na kawei ka kyrdan sha kawei pat haduh ban da poi ha ka kliar duh. Ka anticlimax pat ka thew ia kaba mar khongpong bad ka climax. Ha kane ka poitri ngi iohi ba u Jom u dei u tyngshop ha uba ka climax bad anticlimax ki trei kam. Ka jingkiev rasong ka "burom Jom" ha ka Kitab II bad ka jingjop ia u Trongbah Rwaibah kat haduh ban ioh lum paid wat ia ki ksuid suiñ baroh (Kitab III) ka long ka kliar ha ka jingpynsan ia u kum u tyngshop hynrei ka jingthung khongpong jong u ka la sdang ter ter naduh ka Kitab IV haba u shong thapngur marwei katba u ap ba ki ksuid kin wan phai sha u ryngkat ki jingtip shaphang ki briew. Ha ka Kitab V:380 ngi iohi ba u hi da lade u ong: "Burom jong nga la jah". Nga la thoh bniah halor kane ka phang ha ka *Halor Ka Burom Ba La Jah* (1998). Ki nongpule kin sngewbha ban peit hangto ia ka jingthir kaba dei ia u tyngshop Jom kum ka nuksa jong ka anticlimax.

Sa kawei pat ka nuksa jong ka anticlimax ka long kaba mih lyngba ka puron ka Puri ka Diaw. Kane ka long ia kaba la pynieng itynnad kum ka nongleit kurim, hynrei ki kjat jong ka kiba phai ki khongdong sha khmat ki shympriah shadien ki long ka buit pynthung khongpong, ka buit theh riat ia ka Puri ka Diaw na ka jingitynnad sha ka jingikynsha. Ki laiñ na ka poim kiba kdew ia kane ki long (I:130-40). Nga la kdew ia kane ha ka lynnong "Ki Dur Shon Jingmut."

Ka Antithesis

Kane ka ia pyrshah bad ka thesis. Ka thesis ka mut ka jingong ne jingkren ba la pynieng kum kaba skhem bad ba don burom hynrei ka antithesis pat ka long mar pyrshah ia kata. Ka long ka rukom buh ia ki kyntien ban pynhiar na kaba khraw sha kaba poh. La leh khnang ia kane ban kdew ia ka jingthala, jingbymdon dor bad jingsngewthamula jong kiei kiei. U Jom u ong ia ki paid ksuid.

"Ia noh baroh, nga dei u Jom jong phi,
Bud thik ia nga"

(II : 616-617)

Ka antithesis jong kane ka 'bud thik ia nga' ka long ba uba la ong ia kane u dei u Blei bad dei tang ma U uba dei hok ban dawa ia kane. U Blei ha ka Kitab Lebitikos 11:44-45 u la dawa kumne:

Naba nga long U Trai U Blei jong phi; namarkata
to pynkyntang ia lade, bad phin long kiba
khuid naba nga long uba khuid. . . Naba nga
U Trai uba la ialam noh ia phi na ka ri Ijipt,
ia ka ban long u Blei ia phi: kumta to long
kiba khuid, naba nga long uba khuid

(Leb. 11: 44-45)

U Jom um lah ban khmih lynti ba ki ksuid kin lah ban bud thik ia u. Ka jinglong ksuid hi ka pynlong ia ki ban ym lah ban bud thik iano iano lait noh tang ia lade hi. Ka jingdawa namarkata ka long kaba thala, kaba suda tang ka shynrong. Ban pynkren ia u Jom ha ka sur ba la kren u Blei ka long ban kdew ba u Jom u dei u kmai shukor.

Sa kawei ka nuksa ka long kane harum:

Ki tip iu Jom thik thik baroh:
Hynrei ma u um tip kiei kitei.

(II: 638-39)

U Jom u la dawa ba u long u blei. Kat kum kane, ka shongnia ban khmih lynti ba un tip lut, ban ym don kano kano kaba um tip. Hynrei haba u nongthoh u iathuh ba kiwei ki ksuid ki tip thik thik ia u katba ma u pat um tip ia ki, ka pynpoh bad pynhiar ia dor jong ka jingdawa ba la kdew haneng.

Kane, ka dei ka antithesis ia ka jinghikai U Jisu Khrist kaba paw ha ka Gospel u Mathaios.

Ym u briew baroh uba ong ha nga, Ah Trai, Ah Trai, uban ioh leit hapoh ka hima ki bneng, hynrei uta keiñ uba leh ia ka mon u Kpa jong nga uba ha bneng. Shibun kin iaiong ha nga ha kata ka Sngi, Ah Trai, Ah Trai, ngi ngim shym la ialap ha ka kyrteng jong me? ngi ngim shym la beh noh ia ki ksuid ha ka kyrteng jong me? ngi ngim shym la leh shibun ki kambah ruh ha ka kyrteng jong me? Ynda kumta te nga ruh ngan ong pyrshah ha ki *Ngam ju la ithuh ia phi*: Khie leit noh na nga phi kiba ju trei bymman.

(Math. 7:21-23)

(Nga la buh ma nga ia ka "Ngam ju la ithuh ia phi" ha ki dak kynriang.)

U Khrist u don hok ban ong kumtei, bad ka jingmih na katei ka jingong ka long kaba shyrkhei haduh katta katta namar kine ki kyntien ki kren ia ka Jingbisha kaba ha ka Sngi Khatduh. Hynrei kaba u Jom um ithuh ia kito ki ksuid ka long beit tang ka jingduna ka 'bor blei' jong u; la u Jom u ithuh ne um ithuh ruh kam ktah ei ei ia ki ksuid, namarkata, ngi kheiñ ba kitei ki laiñ ba la kdew ha II:638-9 ki long ka antithesis ia kane kaba la kren u Khrist.

Ha jingmang lypa jong u nongthoh, ka burom u Jom kaba ha kaba nyngkong ka long kaba khraw pynban ha kawei ka sngi kan jah. U nongthoh u iathuh ba ka ryndan long dorbar ha ka Dorbar Ksuid II ka la dap da ka 'burom Jom', hynrei ba kaba dei ban jah, u nongthoh u pynpaw lypa ki dak ki shin kumta lypngba ka antithesis kumne:

". . .

U syiem u long u blei jiwnom.

Mano kat u, lait noh sa tang uwei!"

(III: 148-9)

Kine ki laiñ ki kdew ba u Jom um dei u syiem bad u blei junom namar ba dang don sa uwei pat uba kham khraw bañ ia u bad uta u long u Blei uba im bad uba shisha.

U Trongbah u ong arsien

Burom to khraw to rit shi rta jingim

(II:515)

Ka jingbuh ia ka kyntien 'khraw' ha shuwa ka 'rit' ka thew beit beit sha ka lynti na ka jingkhraw sha ka jingrit ba u Jom u dei ban ñaid.

Kine ki nuksa antithesis ba la kdew ki pyni shai kdar kumno ki rukom buh ia ki kyntien ki pynlah ia u nongthoh ban kdew ha ka rukom kaba rieh ia ki jingpyrkhat kiba un jin nym da la lah kdew lynda dei da kine ki rukom.

Kiwei pat ki nuksa antithesis ki long:

". . .

Nga shai hapoh badum ban lap katne!"

(II:101)

Khmat ksuid ki shai kham bha hapoh badum

(II:152)

Kine ki long tang katto katne kiba la kdew kyrpang tang ban shu pyni ba une u nongthoh u tip bad sngewthuh bha aïu u pyrshang ban leh ha kane ka jingtrei jong u.

Ka Apostrophe

Kane pat ka buit ka thew ia kato ka dustur kaba ki nongthoh ki kdat shane shatai na ka phang kren kaba ha khmat jong ki khnang ban ioh bsut katto katne ka jingiathuh kaba ki sngew donkam ban da buh. Kine ki laiñ harum ki long ka nuksa

Ba dei bu ksuid iu briew um tip haduh

Kata ka por namar ki shu tip ksuid

Baroh shi rta jingim nurok jong ki

(II: 789-91)

Ka Apotheosis

Kane ka thew ia ka dustur kaba ju don ha ki seng niam kaba kyntiew ia uno/kano sha ka kyrdan kum ki riwkhuid lane ki blei hi. Ha kane ka poim ka nuksa jong kane ka jingleh ka paw ha kaba ia ka bor kynmaw la khot ka Lei Kynmaw Tympang ha ka II:447 ff. Haba u Jom u 'iam rangbah' ha ka Them ñam Jom, u ñam namar ba ka trei ka bor-kynmaw bad ka pynpaw ha u nangno u la hap ban poi sha kane ka jinglong ksuid ba mynta. U nongthoh haba u kren shaphang ka bor

kynmaw u kyntiew ia ka kumne.

...hynrei phin tip hangne
Synshar ka lei Kynmaw Tym pang. Kato
Hapdeng ka ieng, ban i ia ka phim lah
Lynda ia khmat jong phi la plie ma ka.

(II: 454-57)

Ka Climax

Kane ka dei ka rukom kren ha kaba ia ki kyntien ba don katto katne ka jingiadei ha ka jingmut la buh kum ki mawkyrdon ban jam na kaba kham duna sha kaba kham dap ka jingsngew. Ka climax ka dei ka kliar duh jong ka jingsngew ne jingjia. La pyndonkam ia kane ka rukom na ka bynta ban pyni ba uta uba kren ia ki u la iaid lyngba ia kita naduh ka sien jam kaba nyingkong haduh kat ha kaba u la poi. Lada shim ia ki kyntien *skuiñ* bad *thrang* ngin shem ba ki don ka jingiadei na ka liang ba baroh ar ki dei ia kaba kwah. Ban skuiñ ruh ka dei ban kwah. (Ym shym kren hangne ia kaba skuin kum na u phlang ne treng khñiang.) Ban thrang ruh ka dei hi ban kwah tangba ka jingkwah ka kham jur ban ia ka skuiñ. Dei halor kane ka jingsngewthuh ba une u nongthoh u thoh

Ia noh baroh! nga sngew ba skuin ka met
Nga skuiñ, nga thrang ban mad ka thma thymmai.

(II: 208-9)

Ha kine ki laiñ

...
Long syiem mano halor mynsiem baroh,
Ia u ngan leit khublei ngan nguh ngan dem"

(I:281-2)

ka climax ka long ha kaba u Jom u pynpaw ba lada un tip uei u syiem ne patsha ba synshar ha khyndew ne suiñ jong ka "Ri Thymmai" un leit ym tang ban khublei hynrei ban nguh ban dem. La kren ia kine ki ktien ha ki shkor ka Ramew da ka sur nurok, namarkata kim long ki ktien hok ktien sot.

Kiwei pat ki nuksa ki long

Wat thud, wat diaw, ngin jop ka thma ka ktien.

(II:623)

Ngan ang, ngan ktha, ngan nguid.

(II:650)

Ka Epigram

La batai ia ka epigram kum ka rukom kren ne rukom buh ia ki kyntien ha kata ka rukom ba shisien peit i kumba ka don ka jingmut khongpong. Kane ka jingi-khongpong ka long khnang ia ka ban pynkyndit thret, ban pynpeitmat sha ki jingshisha bad jingmut ba rieh kiba kata ka jingong ka don. eg. "U khyannah u dei u kpa ia u rangbah" ka long ka jingong ka bym sngew lah long satia, kumta ka pynkyndit, nangta pynpyrkhit; hadien ba la leh kumta ka sa wan ka jingsngewthuh pleng, kata ka jingong ka buhrieh ia ka jingmut kaba kham jylliew. Ka nuksa epigram na kane ka poim ka long kane

... .

Kin i iu Jom ban sah kynmaw jiwnom:
U khiih khlem ksaid; u ksaid khlem sngew; u ngeit
Khlem ngeit, ka daw khlem daw."

(IV:273-75)

Ka Euphemism

Kane ka dei ka rukom kren pynjem, kren buhrieh ia kaba i triem, i ma. Haba kren ia ka jingiap ka don ka jingsngewkhor ban ong "U X u lah iap," namarkata la pynjem noh ia kane da kaba ong "U X um don shuh" lane "U X u la khlad noh." Kawei na ki nuksa ha ka poim ka long kane

Jingiap bhabriew kin tip suki suki,

(III:649)

Ka Hyperbole

Kane ka mut ia ka kren pynheh shaba palat. Kane ka dustur ka paw kyrpang eh ha ka buit thaw tyngshop. Ki tyngshop jong kiwei kiwei ki nongthoh Khasi kim kot ia ki tyngshop ha kane ka poim ha kane ka liang. Lada peit ia u Jom, ngi iohi ba ki khmat jong u ki heh kawei kawei kat ka pung Thadlaskein, ki khohsiew kiba lai pateng, u tdong uba da shi hajar mer. U mawlein ha uba u shong u Jom u heh kat u lum Tiniang bad u Ren pat haba u kyllaiñ u heh kat u lum Swer. Kane ka kren pynheh ka dei ka bynta kaba kham kyrpang haba bishar ia kane ka poim na ka liang ka buit thaw tyngshop.

Ka Irony bad Sarcasm

Kawei pat ka rukom kren kaba donkam bad paw bha ha ka litereshor ka dei ka *irony*. Kane ka kyntien ka wan na ka Greek *eironeia* kaba mut kren da kumwei mut pat da kumwei. Ha ki comedy jong ki Greek, u tyngshop rit uba ki khot u *iron* u dei u riewbuhrieh buit, u riew kren khongpong, uba phoilia lehmynele

kum uba suda jingtip haba ha ka jingshisha u long uba sian uba tip ruh shibun. Ka jinglehmyneleh kum uba bieit bunsien ka thadrong ia ka jinglehmyneleh stad jong uwei pat u tyngshop uba ki khot u *alazon*. Ka irony ha kaba don kane ka jinglehmyneleh la tip da ka kyrteng *Socratic irony*. La ioh ia kane ka kyrteng na *Ka Dialogue* u Plato ha kaba u Socrates u la shim ia ka jinglong kum uba bieit ba them bym tip ei ei ruh. Kum u bym tip u la kylli jingkylli kawei hadien kawei ia uta u *alazon*, hynrei ynda la kylli shi kylli la lap pynban ba um shym don ka jingtip kaba u leh kumba u don. Ka jingmih nangne ka long ka biria pynkhlemrañ ia uta uba leh riewtip riewnang eh.

Ka irony kum ka kren mynthei khongpong ka buhrieh na uba sngap ia ka jingmut kaba u nongkren u thew. Ka irony ha ka sentens: "Uto u riew donburom te," ka dawa ba uba sngap u sngewthuh ia ka sur kren, bad tip ia ka phang kren. Ka *sarcasm* kaba kren shawei mut shawei kum ka irony hi ka kham don ka sur dait, ka sur kynthah kumno re bad kam buhrieh satia ia kata na kiba sngap.

Ha *Ka Burom Ba La Jah*, kaba kham bun ka dei ka *sarcasm*. Ngi lap ia ka ha kiba bun ki khen. Kane ka long kawei na ki nuksa.

"Pleng baroh khoit ki lum ki khur!
Kane la dei shisha ka dur synshar
Paidbah thymmai! Ialeh baroh phin im;
Phi tip lynti bad buit mynta to khie.
Man ba phi ioh iarap leit nguh leit dem

...

Da thep ei ei hapoh jingsop shithi;
To tip sngi kha, bnai kha ki khun jong ki,

...

Teng teng ka syiar, teng teng ka ksiar, rupa,
Bunsien umsgur, umstem, umiong, umlieh

...

(II:857-65)

Kawei pat ka nuksa ka paw ha kine ki laiñ.

Phim tip ma phi?
Kiwei ban lam lynti, phin bud nadien?

(I: 444-5)

Ka Onomatopoeia

Kane ka thew ia kito ki kyntien kiba ka jingsawa jong ki ka iahap bad ka jingsawa jong ka jingjia, eg. *pait phiaw*. *phiaw* ka long ka kyntien kaba iadei bad ka jingsawa jong kata ka jingpait.

Don bun bah ki nuksa ia kum kine ki kyntien khamtam ha ki Kitab IV bad V, kine ki long ki nuksa.

La riew khriang khriang, khrang khrang,
kdiang kdiang, kdang kdang,
Kdung kdung, kdeng kdeng kylleng
ha khrum ka bneng.

(V: 216-18)